

شاخصهای آسیب پذیری تغذیه‌ای و توزیع جغرافیایی آن

فانو،

ترجمه و تلخیص: محسن تشکری

دفتر منطقه‌ای فانو در آسیا و اقیانوس آرام

مقدمه

۱ - دفتر منطقه‌ای فانو برای متخصصان تغذیه کشورهای منطقه آسیا و اقیانوس آرام در تاریخ ۱ تا ۳ ژوئن سال ۱۹۸۳ کنفرانسی برقرار کرد. هدف کنفرانس، مشخص کردن شاخصهایی برای شناسایی جوامع و مناطق جغرافیایی که از لحاظ تغذیه در خطرند بود. شاخصهای پیشنهادی شامل: (۱) ثبت وزن نوزاد در مراحل رشد. (۲) ثبت قد و وزن کودکان در بدو ورود به دبستان (۳) ثبت کیفیت مواد غذایی طی ۲۴ ساعت به وسیله کودکان سال آخر دبستان و (۴) ثبت نسبت درآمد به هزینه تأمین ۱۶۰۰ کیلو کالری روزانه از غلات.

قسمت اول مقاله حاضر شامل شرح و توجیه علمی شاخصها است و قسمت دوم رهنمودهایی برای جمع‌آوری آمار و اطلاعات ارائه می‌کند.

۱- شاخصهای منتخب تغذیه:

۱ - معمولاً محرومیت اجتماعی - اقتصادی به فقر منجر می‌شود که با سوء تغذیه همراه است. بنابراین شناسایی توزیع جغرافیایی سوء تغذیه برای برنامه‌ریزی توسعه اجتماعی - اقتصادی ضروری است و برای تحقق آن شناسایی شاخصهای سوء تغذیه جوامع و مناطق جغرافیایی آنها

لازم است.

۲ - شاخص میانگین تجمعی جمعیت بندرت برای ارزیابی و کنترل شیوه توسعه به کار می‌رود.
۳ - منابع توسعه باید به گروه‌های نیازمند داده شود. شاخص‌هایی مورد نیاز است که بتوان به کمک آنها گروه‌های جمعیتی را برحسب محرومیت مشخص و ارزیابی کرد. شاخص کیفیت زندگی مانند برآورد دارایی‌های مردم برای ارزیابی متوسط نیاز مردم به کار می‌رود محرومیت غذایی یکی از جدیترین شکلهای محرومیت است بنابراین می‌توان گفت که این شاخص بویژه در کشورهایی در حال توسعه به عنوان شاخص کلی محیط اجتماعی - اقتصادی، کیفیت زندگی و بنابراین توسعه محسوب می‌شود.

۴ - برای جمع‌آوری آمار و اطلاعات مناسب، شاخصها باید کوچک باشند تا امکان انعکاس موقعیت فراهم آید. شاخصهایی مانند علایم بالینی، سوء تغذیه، انگل‌شناسی و غیره در مجموع شاخصها، جهت تشخیص بخشهای محروم جوامع و بررسی عمیق به کار می‌روند. گروه شاخصهای لازم برای تشخیص موقعیت آسیب‌پذیری جوامع شامل: ۱ - وزن نوزاد ۲ - قد و وزن کودکان در بدو ورود به دبستان. ۳ - الگوی مصرف غذای کودکان در سال آخر دبستان. ۴ - هزینه تأمین ۱۶۰۰ کیلو کالری در روز نسبت به درآمد. ۵ - اندازه‌گیری مواد مغذی مانند پروتئین، ویتامینها، و مواد معدنی حائز اهمیت ویژه است زیرا بعد از آزمایشهایی در مورد حیوانات در مورد انسان نیز ثابت شده است. از نظر تاریخی اندازه‌گیری قد و وزن کودکان ابتدا در اروپا معمول شد و بویژه بعد از جنگ جهانی دوم ثابت شد که نارساییهای رشد کودکان عمدتاً ناشی از تغذیه ناکافی است.

۵ - عواملی مانند اندازه دورسر، دورسینه، ضخامت چربی زیر پوست برای تشخیص محرومیت چندان مناسب نیست. به هر حال تغییرات وزن و قد کودکان نشاندهنده تغییرات شرایط اجتماعی - اقتصادی آنها است.

وزن نوزاد:

۶ - وزن نوزاد یکی از شاخصهای توسعه و رشد جنینی است که سلامت کلی و وضع تغذیه مادر و کودک را منعکس می‌کند و محرومیت غذایی مادر در زمان بارداری سبب وزن کمتر فرزند

می شود و وضع تغذیه مادر قبل و بعد از بارداری انعکاس روشن سایر عوامل اجتماعی و اقتصادی اوست.

۷ - عوامل محیطی که ممکن است بر وزن نوزاد تأثیر داشته باشد شامل: تغییرات فصلی؛ عفونتهای پیش از تولد، میزان کلی پیشرفتهای اجتماعی - اقتصادی و عوامل بیولوژیکی (جنسیت بچه، سن حاملگی مادر، تعداد زایمان و ترتیب آن، وزن و قد والدین، ناهنجاریهای جفت و فشار خون). تأثیر این عوامل در طبقات اجتماعی - اقتصادی متفاوت است.

۸ - روزا و تورشن (۱۹۷۰) دریافتند که وزن نوزاد با درجه رفاه خانواده ها همبستگی مثبت دارد. و این موضوع به وسیله جلیف (۱۹۷۷) تأیید شده است. بدین ترتیب وزن نوزاد نه تنها به عنوان شاخص بالینی وضع تغذیه محسوب می شود بلکه شاخص شرایط زندگی خانواده ها نیز می تواند باشد.

۹ - از سال ۱۹۷۶ وزن کم نوزاد (تا ۲۵۰۰ گرم) بر اساس تعریف بین المللی پیشرس، خوانده شد (بیست و نهمین مجمع بهداشت جهانی ۱۹۷۶).

۱۰ - در سال ۱۹۷۹، ۲۱ میلیون نوزاد یعنی ۱۷ درصد زایمانهای جهان نارس به دنیا آمدند، این نسبت در چند کشور جنوب آسیا حدود ۵۰ درصد گزارش شد، در حالی که در اروپا ۴ درصد بود و به طور کلی ۹۰ درصد کودکان نارس در کشورهای در حال توسعه به دنیا آمدند.

۱۱ - کودکان دارای وزن تولد کم شامل: کودکان نارس (قبل از پایان دوران طبیعی حاملگی به دنیا آمده باشند) و پیشرس است.

۱۲ - ممکن است وضع تغذیه به وسیله اندازه گیری سرعت رشد ارزیابی شود (فالکتر ۱۹۸۲) که مستلزم گزارشهای مکرر وزن و قد است.

۱۳ - ممکن است آثار شرایط روی رشد و توسعه زودگذر یا دراز مدت باشد. نتیجتاً شاخصهای تغذیه حاصل از اندازه گیری در مقاطع زمانی آثار یکسانی را منعکس می کنند.

۱۴ - ثبت مقایسه ای وزن برحسب سن متداولترین شاخص مشکلات تغذیه ای کودکان است. اکثر کودکان دارای سوء تغذیه هم دچار کمبود وزن و هم کوتاهی قد هستند. طبق پیشنهاد فائوو سازمان بهداشت جهانی (WHO) کمبود وزن برحسب قد به عنوان سوء تغذیه حاد و کمبود قد بر حسب سن، سوء تغذیه مزمن محسوب می شود.

- ۱۵ - تن سنجی (آنتروپومتری) معمولاً در مورد کودکان قبل از سن مدرسه صورت می گیرد. در این گروه سنی سوء تغذیه ناشی از کمبود پروتئین شایعتر و شدیدتر است از این رو این کودکان جزو گروه آسیب پذیر بررسی می شوند. از آنجا که دسترس به این کودکان در سطح ملی مشکل است، اعمال این شاخص برای کودکان مدرسه امکان پذیرتر است.
- ۱۶ - بعضی استدلال می کنند که آسیب پذیری کودکان دبستانی از لحاظ تغذیه به اندازه کودکان در سن قبل از دبستان نیست - ولی باید اذعان داشت که آثار سوء تغذیه قبل بر وضعیت آنها مؤثر است اما اندازه گیری قد و وزن آنها نمی تواند مبین شرایط قبلیشان باشد.
- ۱۷ - تأثیرگیری اندازه قد از عوامل محیطی به وسیله بنگرا (۱۹۷۳) مشخص شد و نشان می دهد که قد برحسب سن با شاخص های پیشرفت اجتماعی - اقتصادی همبستگی دارد و تانتر (۱۹۶۲) روند طبیعی قد و وزن کودکان دبستانی بعد از جنگ جهانی دوم نسبت به قبل از آن و طی جنگ را نشان داد که بازگویی حساسیت سن بلوغ است.

الگوهای مصرف غذای کودکان در سال آخر دبستان:

- ۱۸ - آمار و اطلاعات مصرف غذایی برای تشخیص وضعیت تغذیه جامعه ارائه می شود. اما آمارهای واقعی مبین الگوی مصرف غذایی و تغییرات آن در مقاطع زمانی است که نشان دهنده تغییرات اجتماعی - اقتصادی در این مقاطع نیز است. بدین ترتیب، شناسایی گروه های اجتماعی برحسب الگوهای مصرف غذایی برای کنترل و ارزیابی برنامه های عمران ملی مناسب به نظر می رسد.
- ۱۹ - روش مطالعه موقعیت غذایی هر جامعه باید شامل مطالعه گذشته، وضع موجود و نگرش به آینده باشد. قسمت آینده نگری فنون اندازه گیری را مورد استفاده قرار می دهد که ممکن است شامل روشهای توزین باشد که در ضمن به کیفیت نیز توجه دارد. باید اذعان داشت که بررسی وضعیت آینده مصرف مبتنی بر جمع آوری آمار و اطلاعات در سطح ملی غیرممکن به نظر می آید.
- ۲۰ - در بررسی وضعیت گذشته باید فرهنگ غذایی را مورد توجه قرار داد. در مورد بررسی جیره غذایی به نظر می آید آمار و اطلاعات موجود گویای آن نباشد زیرا بدون توجه به کیفیت،

عمدتاً به برآورد کمی غذای مصرفی می پردازد.

۲۱ - بررسی مصرف غذایی پرهزینه خانوار مشکل است، بنابراین گروهی از جمعیت باید انتخاب شود که قابل دسترس باشد سپس پرسشنامه مناسب آنرا باید تدوین کرد و در مورد گروههای کودکان دبستانی و آنرا همراه با آموزشهای اولیه به دانش آموزان سال آخر دبستان داد تا با نظارت معلم از والدین خود پرسش کنند و یا در صورت امکان خود پاسخ گویند.

۲۲ - نوسان فصلی دسترس به مواد غذایی تأثیر چشمگیری بر مصرف دارد و بخصوص تغییرات مقداری آن باید بررسی شود بنابراین آمار مصرف را می توان دو تا سه بار در سال جمع آوری کرد که در صورت انطباق این دوره ها با دوران تحصیلی جمع آوری اطلاعات سهلتر می شود.

سهم درآمد در تأمین ۱۶۰۰ کیلوکالری مورد نیاز روزانه:

۲۳ - شناخت رابطه احتیاجات غذایی یک گروه و مقدار غذای دستیافتنی، ارزیابی وضع تغذیه آن گروه را ممکن می سازد. بین دفعات خوردن غذا در روز و درآمد همبستگی وجود دارد و اگر درآمد به میزان معینی سقوط کند خطر سوء تغذیه افزایش می یابد. بنابراین می توان گفت که یکی از ساده ترین شاخصهای توسعه نسبت بین قدرت خرید و هزینه دسترس به غذای کافی است چنین نسبتی وضع اجتماعی - اقتصادی را به اختصار نشان می دهد و می تواند برای مقایسه جهانی به کار رود (سازمان بهداشت جهانی - ۱۹۷۶).

۲۴ - محاسبه هزینه ۱۶۰۰ کیلوکالری را می توان با استفاده از سبد غذایی استاندارد انجام داد اما انجام این محاسبه براساس قیمت غلات اساسی آسانتر است زیرا این مقدار کالری به وسیله ۴۵۰ گرم گندم یا برنج می تواند تأمین شود بنابراین مصرف کننده باید بتواند حداقل این مقدار را در روز تأمین کند.

۲۵ - اگر نسبت میانگین قیمت مواد غذایی اساسی به درآمدها در منطقه خاصی طی زمان تغییر کند. انتظار خواهد رفت که مردم جیره غذایی عادی خود را تعدیل دهند که بتدریج بر وضع تغذیه مردم تأثیر می گذارد بدین ترتیب افزایش قیمت مواد غذایی نسبت به حداقل دستمزد ممکن است. هشدار دهنده وخامت وضع تغذیه طبقات فقیرتر جامعه باشد.

۲۶ - گمان می رود که چنین شاخصی بیشتر به گروههای مزدبگیر و کسانی که بیشتر در معرض

آشفته‌گیهای اقتصاد بازار قرار دارند، مربوط شود تا کشاورزان معیشتی. میزان محرومیت غذایی مزدبگیران خواه شهری یا روستایی بویژه به وسیله این شاخص روشن می‌شود.

طبقه‌بندی عملی:

۲۷ - در مناطقی که آموزشگاههای عمومی وجود نداشته باشد کودکان مدرسه‌رو نماینده گروههای سنی خود هستند و بدون شناسایی موقعیت اجتماعی - اقتصادی آنان نشان دادن تغییر رشد کودکان مشکل خواهد بود، بنابراین روش تحقیقی مورد نیاز است که بتوان هر کودک را مطابق طبقه اجتماعی - اقتصادی او طبقه‌بندی کرد و باید شاخصهایی برای انجام آن تعیین کرد.

۲۸ - برآورد ملی اغلب مزمن بودن سوء تغذیه در ناحیه خاص را پنهان می‌کند، در عین حال برنامه‌ریزان به این موضوع نیاز دارند که بدانند کدام منطقه از کشور دچار سوء تغذیه است و حتی باید تغییرات زمانی آن را بدانند از این رو طبقه‌بندی عملی که ابتدا به وسیله جوی و پینه (۱۹۷۵) توصیف شد، مورد نیاز است.

۲۹ - طبقه‌بندی عملی ممکن است مطابق درآمد، مالکیت زمین، الگوی کشت، شغل و غیره صورت گیرد این طبقه‌بندی ثابت نیست و با جابه‌جایی طبقات ضوابط طبقه‌بندی نیز تغییر خواهد کرد.

۲- رهنمودهایی برای جمع‌آوری آمار و اطلاعات:

۳۰- برای جمع‌آوری آمار و اطلاعات در مقیاس ملی برای گروههای اجتماعی، از چهار شاخص مرکب استفاده می‌شود که برای اصولی کردن مکانیسم جمع‌آوری آمار و اطلاعات به کار می‌رود. طراحی این شاخصها برای انجام آزمایشهای لازم حائز اهمیت است، این کار می‌تواند با همکاری متخصصان تغذیه، جامعه‌شناسی و آمار انجام شود. فرمهای تکمیل شده را می‌توان به کمک کامپیوتر تجزیه و تحلیل کرد و برای پیگیری یک نسخه از فرمها را باید به واحد پردازش مرکزی فرستاد و دیگر اینکه می‌توان آن را باروش متداول بوروکراسی از اداره‌ای به اداره دیگر فرستاد تا به واحد پردازش مرکزی انتقال یابد.

۳۱ - وزن نوزاد: در بیمارستانها و مراکز بهداشتی برای نوزادان فهرست (List) اوزان تهیه

می شود، ولی به دلیل محدودت برای متولدان داخل منازل این عمل صورت نمی گیرد. این محدودیت در مناطق روستایی به مراتب بیشتر است بنابراین آمار اوزان کودکان کشور وضعیت کشور را منعکس نمی کند بنابراین به منظور جمع آوری اطلاعات کشوری باید سیستم گزارش دهی تغییر کند و دقت بیشتری به کار رود. طبق برآوردها در کشور دارای رشد جمعیتی حدود ۳ درصد در هر جمعیت ۱۰۰۰ نفری که شامل ۲۰۰ خانوار می شود هر ماه ۲ تا ۳ نوزاد به فهرست توزین اضافه می شود که به ترازویی با حساسیت یکصدگرم و مسئولی برای ثبت وزن نیاز دارد.

۳۲- در ثبت وزنها، درصدی از اشتباه اجتناب ناپذیر است اما ثبت تغییرات تا ۱۰۰ گرم پذیرفتنی است که ترازوی مناسب آن بسیار حساس بوده و نگهداری آن در شرایط محلی مشکل است و نیاز به آموزش بلحاظ نگهداری و کاربرد آن دارد. واترلو (۱۹۷۶) توضیح داده است که در اکثر روستاها مبادله کالا براساس توزین صورت می گیرد بنابراین هر چند ممکن است همراه با اشتباه باشد آنها قادر به انجام توزین و ثبت نتایج هستند.

۳۳- جمع آوری منظم این آمار و اطلاعات با توجه به عملکرد آن بستگی به مشارکت جامعه دارد و از طرف دیگر علاقمندی، جمع آوری کنندگان اطلاعات نیز با اهمیت است و بهتر است دست اندرکاران سنتی تولد در مناطق روستایی در جریان امور قرار گیرند.

۳۴- ترازو: در اکثر بیمارستانها و کلینیکها از ترازوهای استاندارد برای توزین استفاده می شود در هر روستا نیز وجود یکی از آنها لازم است البته ترازوهای میله ای یا فنری به ظرفیت ۵ کیلوگرم و دقت ± 100 گرم هم برای این قبیل توزین ها مناسب است.

گزارش کردن، پردازش و تحلیل:

۳۵- فرمهای وزن تولد در پایان هر ماه باید به اتمام برسد و به وسیله مسئول مستقیم آن به مراجع صلاحیت دار ارسال شود.

۳۶- اطلاعات درون فرمها باید به صورت جدول تدوین شود و مطابق خصوصیات شغلی رئیس خانوار تنظیم و سپس برای تجزیه و تحلیل کامپیوتری به مراکز مجهز به آن تحویل شود و تحلیل باید براساس طبقه بندی روستاها و گروههای شغلی صورت گیرد و در نهایت اطلاعات به دست

آمده باید در برنامه‌ریزی به کار آید.

۳۷ - جریان آمار و اطلاعات از روستا به سطح مرکز را می‌توان به صورت نمودار ضمیمه نشان داد. واحد مرکزی می‌تواند وزارت بهداشت، کمیته ملی تغذیه، دفتر فنی مرکز آمار یا واحد برنامه‌ریزی اقتصاد ملی باشد. این جریان باید حداقل یکبار در سال صورت گیرد.

وزن و قد کودکان در بدو ورود به مدرسه:

۳۸ - هدف از این اندازه‌گیریها داشتن اطلاعاتی در مورد قد کودکان با توجه به سن و وزن آنها با توجه به قد آنهاست. این سنجش در کودکان دارای سن ورود به مدرسه و تعیین موقعیت اجتماعی آنها برای برنامه‌ریزی حائز اهمیت است.

۳۹ - تازه واردان به مدرسه عمدتاً ۷ ساله‌اند در صورت امکان وزن تمام آنها همراه با اندازه قدشان باید اندازه‌گیری شود. باید دقت شود میانگین اندازه‌گیریها معنی‌دار باشد.

۴۰ - تعداد کل کودکان در سن ورود به مدرسه در هر یک از کشورهای منطقه از چند صد هزار نفر تا چند میلیون نفر متفاوت است تعداد کل مدارس ابتدایی از چند هزار تا بیش از صد هزار (مانند اندونزی) تغییر می‌کند. اما هر دیستان به طور متوسط از ۳۰ تا ۶۰ تازه وارد به مدرسه دارد به طوری که تن سنجی (آنتروپومتریک) آنها یکبار در سال امری ساده است.

روش اندازه‌گیری:

۴۱ - اندازه‌گیری وزن و قد تازه واردان به مدرسه همراه با جمع‌آوری آمار و اطلاعات اجتماعی - اقتصادی را می‌توان به عنوان جزء لاینفک روش ثبت‌نام مدرسه تلقی کرد. در صورت وجود محدودیت حداقل اطلاعات و مشخصات مربوط به گروه شغلی سرپرست خانواده را می‌توان طی ثبت نام مدرسه در فرم مناسب قید کرد؛ در حالی که اندازه‌گیریهای لازم را می‌توان یکماه بعد انجام داد.

۴۲ - برای مصاحبه با ولی دانش‌آموز جهت کسب اطلاعات پایه، باید یک معلم یا مسئول در هر مدرسه تعیین شود. اطلاعات پایه شامل نام و محل مدرسه (شهری یا روستایی)، نام کودک،

جنس و تاریخ تولد، سن و طبقه شغلی و اسم و آدرس والدین است.

دستگاه اندازه گیری:

۴۳- فرمهای تکمیل شده برای کنترل اشتباهات احتمالی باید به معلم ارائه شود. بعد از پر کردن فرمهای مربوط به دانش آموزان و بعد از مقایسه با فرمهای تکمیل شده، این فرمها باید برای تحلیل کامپیوتری به واحدهای مرکزی یا منطقه ارسال شود.

۴۴- آمار و اطلاعات تهیه شده باید در هر سطحی قابل استفاده باشد. مثلاً معلم کلاس درس بتواند بسهولة فرم را مورد استفاده قرار دهد تا دانش آموزان تحت نظارت خود را که دچار نارسایی هستند، جدا کند. یعنی آنها که زیر ۹۰ درصد برحسب استاندارد و ۸۰ درصد وزن قرار دارند جدا سازد و در صورت لزوم به والدین یا مدیران محلی اطلاع دهد و بویژه دلایل نارسایی را نیز قید کند و به گونه ای عمل کند که این کودکان در برنامه منظور شوند.

۴۵- تجزیه و تحلیل فرمها به وسیله مدیریت می تواند مناطق جغرافیایی یا مناطق استقرار گروههای شغلی درخور حمایت را مشخص سازد. این کار را می توان به وسیله طبقه بندی مناطق و گروههای اجتماعی - اقتصادی مشخص ساخت و آنرا برحسب درجه نارسایی مرتبه بندی کرد و در برنامه ریزی مورد توجه قرار داد.

۴۶- آموزش: هرگونه فعالیت یا برنامه های آموزشی معلمان و ناظران باید تلفیق شود، در غیر این صورت انجام عملیات موازی در امر آموزش پیش می آید و برای انجام برنامه آموزشهای کوتاه مدت یکروزه ممکن است کافی باشد.

۴۷- آموزش باید شامل موارد زیر باشد: (۱) روش و مضمون آموزش کارکنان سطح پایتتر (۲) روش مطابقت و خلاصه کردن آمار و اطلاعات، (۳) طرز استفاده از اطلاعات جمع آوری شده، (۴) چگونگی تفسیر آمار و اطلاعات و (۵) جریان درست اطلاعات.

۴۸- در سطح مدرسه آموزش شامل موارد زیر است: (۱) روش درست اندازه گیری قد و وزن و استفاده از دستگاه (۲) چگونگی پر کردن فرمها، (۳) استفاده از اطلاعات جمع آوری شده و (۴) جریان درست اطلاعات (۵) آموزش یکروزه شامل کارآموزی در مورد اندازه گیری قد و وزن، یادداشت کردن و خلاصه کردن است.

الگوهای مصرف غذای کودکان سال آخر دبستان:

۴۹- آمار و اطلاعات مربوط به این شاخص، کیفیت جیره غذایی را بیشتر از محاسبه محتوای ماده مغذی آن ارزیابی می کند. مصرف غذایی افراد فقیر ناکافی و دارای نوسان است. این افراد در صورتی که در دوره ای قدرت تأمین غذایی را پیدا کنند، ممکن است مصرف مواد غذایی غیراساسی آنها از نظر مقدار و تنوع، آنقدر زیاد شود که مصرف مواد غذایی اساسی را تحت الشعاع قرار دهد.

۵۰- حصول چنین اطلاعاتی از کودکان سال آخر دبستان امکانپذیر است زیرا آنها می توانند با حداقل راهنمایی پرسشنامه ها را پر کنند، بعلاوه موقعیت متوسطی را در خانواده اشغال می کنند زیرا نه خیلی کوچکند که برای خوردن غذا به کمک دیگران نیاز داشته باشند و نه می توانند در خوردن غذا رقابت کنند، وانگهی اغلب چندان بزرگ نیستند که بتوانند علاوه بر نیاز فیزیکی، غذا مصرف کنند و یا جیره غذایی خود را برای تناسب اندام محدود نمایند.

۵۱- هدف از جمع آوری اطلاعات در مورد مصرف غذا، ارائه آمار و اطلاعات در فواصل معین در مورد کیفیت جیره غذایی و مصرف کالری در بین کودکان دبستانی در سال آخر دبستان و تعیین تغییرات آن در مقاطع زمانی جهت تشخیص طبقات اجتماعی به منظور برنامه ریزی است.

۵۲- باید اطلاعات مصرف غذایی با توجه به شرایط هر کشور و چرخه کشاورزی آن ۲ تا ۴ بار در سال جمع آوری شود مثلاً در کره آمار و اطلاعات چهار بار در سال باید جمع آوری شود اما در کشورهای حاره ای یک یا دو بررسی پیش از برداشت محصول و یکبار بعد از برداشت ممکن است مناسبتر باشد.

روش جمع آوری آمار و اطلاعات:

۵۳- از دانش آموزان می توان درخواست کرد که اقلام غذایی را که روز قبل طی صبحانه، نهار، شام و بین آنها خورده اند، در فرم مخصوص، علامتگذاری کنند، باید به آنها تفهیم کرد که این کار یک امتحان نیست و فقط نیاز است که غذاهایی را که نخورده اند علامتگذاری نکنند در ضمن تحت تأثیر هم کلاسیهای خود فرم را پر نکنند.

پردازش و تحلیل آمار و اطلاعات

۵۴- بعد از کنترل فرم پر شده، معلم می‌تواند آن را در آموزش تغذیه مورد استفاده قرار دهد، یا برنامه ریز می‌تواند آن را به عنوان مقیاس در برنامه دخالت دهد. بهتر است فرمها خلاصه و سپس منطقه‌بندی شوند و آنگاه بر اساس جیره غذایی و مقدار کالری مدون شده و پس از آن تجزیه و تحلیل شود. در این تحلیل طبقه‌بندی شغلی والدین نیز اهمیت ویژه دارد.

۵۵- در مورد تأثیر درآمد بر مصرف می‌توان گفت: یا اختلافی در توزیع درآمد وجود دارد و یا هزینه زندگی بویژه برای نیازهای اساسی متفاوت است باید توجه داشت که میانگین درآمد گروه اجتماعی - اقتصادی خاص می‌تواند شاخصی ناکافی برای وضع تغذیه باشد، زیرا ممکن است شخص نداند قدرت خریدش بر حسب نیازهای اساسی بویژه مواد غذایی چگونه است. یک فرد فقیر با چند دلار در نیویورک مدت طولانی زنده نخواهد ماند، اما می‌تواند زندگی و تغذیه خوبی در ناحیه روستایی آسیا داشته باشد.

۵۶- البته تمام درآمد صرف تهیه غذایی شود در اکثر کشورهای منطقه سهم غذا در کل درآمد بیش از ۵۰ درصد را شامل می‌شود و بقیه برای سایر نیازها از قبیل مسکن، لباس و غیره مصرف می‌شود اما کوشش‌پذیری مصرف به سوی پرداخت هزینه غذا است. به هر حال اختلاف مصرف غذایی و دسترس به آن در منطقه نسبتاً زیاد است و شاخص مورد نظر می‌تواند در مقایسه کشورها نیز به کار رود.

۵۷- در سطوح منطقه‌ای و ملی، قیمت کالاهای اساسی، بویژه مواد غذایی اساسی در فواصل معینی به وسیله یک گروه و یا کارگزاری (آژانسهای) دولتی جمع‌آوری می‌شود. همچنین آمار و اطلاعات در مورد میانگین درآمد روزانه مردم در سطح منطقه‌ای و ملی باید موجود باشد و اساس آن در سطح کلان تولید ناخالص ملی و میزان جمعیت برای محاسبه میانگین درآمد روزانه سرانه است.

۵۸- تعیین هزینه ۱۶۰۰ کیلوکالری از ۴۵۰ گرم گندم یا برنج به عنوان نسبتی از میانگین درآمد سرانه روزانه چندان مشکل نیست و در واقع نیاز به محاسبه و بررسی ستادی (تحقیقات پشت‌میز) دارد ولی ممکن است قیمت برنج طی دوره‌های زمانی و یا به طور منطقه‌ای تغییر کند. اغلب آمار و اطلاعات به وسیله چند نهاد دولتی مانند وزارت کشاورزی، وزارت بازرگانی، اداره

مواد غذایی یا واحد برنامه ریزی ملی جمع آوری می شود.

شرح تشکیلات کلی و مدیریت

۵۹ - جمع آوری اطلاعات ملی و تجزیه و تحلیل پیوسته از شاخصهای منتخب باید به وسیله قسمتی از نظام اجرایی دولتی موجود سازمان داده شود. علاوه بر تشخیص کفایت تغذیه بین گروههای شغلی و مناطق جغرافیایی، طرح کلی در نظر دارد از سیستم اطلاعاتی و مدیریت کنترل، برنامه ریزی، ارزیابی و مسئولیتهای تنظیم سیاست دولت در تمام سطوح حمایت کند.

پردازش مرکزی آمار و اطلاعات

۶۰ - قسمتهای ضروری آمار و اطلاعات در فرم پردازش مرکزی باید کپی شده و به نزدیکترین مرکز دارای تسهیلات کامپیوتری ارسال شود. از این رو ارسال آمار و اطلاعات را می توان به طریق الکترونیکی انجام داده و به دیسکها (floopydiscs) انتقال داد. آمار و اطلاعات مورد نیاز به قرار زیر است: (۱) بررسی وزن تولد و وزن تولد کد ناحیه و کد گروه اجتماعی - اقتصادی (۲) بررسی قد بر حسب وزن، قد، وزن، جنس، تاریخ تولد - کد ناحیه (۳) بررسی غذا نسبت دفعات غذاها، بر مواد غذایی اساسی که ناحیه و کد گروه اجتماعی اقتصادی (۴) شاخص توانایی خرید میانگین درآمد مواد غذایی اساسی میانگین قیمت ثبت آمار و اطلاعات به مهارت افرادی که آمار و اطلاعات اصلی را جمع آوری می کنند بستگی دارد. بعلاوه کامپیوتر را می توان جهت انتقال دادن آمار و اطلاعات اساسی به شکل مفیدتری مورد استفاده قرار داد مثلاً محاسبه سن به ماه از تاریخ تولد که این کار بمراتب کمتر احتمال اشتباه دارد تا محاسبه تبدیل برخی از اجزای مواد غذایی اساسی طبخ شده به وزن خشک آن ماده اساسی - بالاخره آمار و اطلاعات را می توان «طبقه بندی» کرد تا به شکل گروهی بتوان ذخیره سازی کرد.

۶۱ - کدهای ناحیه و گروه اجتماعی - اقتصادی پیچیده تر است. یک سیستم احتمالی برای ناحیه تا ۹ منطقه، ۹۹ استان و ۹۹۹ بخش را امکانپذیر می کند و ۳ عدد صحیح برای آن منظور مورد استفاده قرار می دهد. خوشبختانه بخش حداقل مساحتی است که باید برنامه عمرانی آن را پوشش دهد. اما ممکن است تقسیمات جزئی بیشتری مثلاً در سطح مناطق شهری و روستایی

نیز لازم باشد، بخصوص کشورهای دارای جمعیت زیاد دارند که این سیستم را توسعه دهند. ۶۲ - سیستم احتمالی برای گروه اجتماعی - اقتصادی ممکن است تا ۹۹ گروه را مطابق شغل مجاز نماید، اما این بار هم باید با حدود برآورد درآمد مشخص شود.

تعیین برنامه کامپیوتر

۶۳ - اصولاً دو برنامه ساده برای محاسبات لازم است: الف) برنامه طبقه بندی آمار و اطلاعات که گرداننده را قادر می کند تا میانگینها و انحرافات استاندارد مقادیر را برای وزن تولد، قد، دفعات غذا و وزن مواد غذایی اساسی مصرفی و غیره را به دست آورد تا به گروهها بر حسب ناحیه و گروه اجتماعی اقتصادی، جنس و غیره همراه با ترکیبی از این فاکتورها سرشکن کند. بدین ترتیب گرداننده باید به میانگین وزن تولد حاصل از تمام افراد گروه اجتماعی - اقتصادی خاص که در مناطق روستایی یک بخش مفروض زندگی می کنند به منظور کنترل پیشرفت طرح عمرانی روستایی دسترس داشته باشد.

ب) در مورد بررسی وزن و قد برنامه جداگانه ای جهت مقایسه هر مقدار تن سنجی در برابر استاندارد سازمان بهداشت جهانی مورد نیاز است. وزن در برابر مقدار مشابه مقایسه می شود اما استانداردها برای قد معین بیشتر از سن معینی آماده میگردند.

شپوهنځي ښارستانه علوم او مطالعات فرېنجي
پر تال جامع علوم انساني